

ויחי יהודה בציפורי שבע עשרה שנה

מים ראשונים: לא, לא טעינו. לא החלפנו יעקב ביהודה ומצרים בציפורי. הדברים יובנו בהמשך. נתחיל ביעקב ונגיע ליהודה. הכל בעקבות מדרש בראשית רבה הפותח את פרשת השבוע. וממנו התגלגלנו הלאה.

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה: ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים: ושכבתי עם אבתי וישאתני ממצרים וקברתני בקברתם ...: (בראשית מז כח-ל).¹

בראשית רבה צו ה, פרשת ויחי

"אל נא תקברני במצרים" - בשבילך ירדתי למצרים בשבילך אמרתי: "אמותה הפעם".²
 "ועשית עמדי חסד ואמת" - וכי יש חסד של שקר, שהוא אומר: חסד ואמת? למה כן? משל הדיוט אומר: מת בנו של אוהבך - טעון; מת אוהבך - פרוק.³ אמר לו: אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי, הוא חסד של אמת ...
 "אל נא תקברני במצרים" (שם) - למה? שסופה של ארץ מצרים ללקות בכנים, ויהיו מרחשות בתוך גופי ...
 דבר אחר: מפני מה בקש יעקב אבינו שלא יקבר במצרים? שלא יעשו אותו עבודה זרה, שכשם שנפרעים מן העובד, כך נפרעים מן הנעבד.⁴ ... דבר אחר: יעקב אמר שלא יפדו בי המצרים. שהם משתחווים לשה, ואני נמשלתי בשה שנאמר: "שה פזורה ישראל" (ירמיה נ"ז), ובמצרים כתוב: "אשר בשר חמורים בשרם" (יחזקאל כג, כ) וכתוב: "ופטר חמור תפדה בשה" (שמות לד כ) הוי: "אל נא תקברני במצרים".⁵
 ולמה כל האבות טובעים ומחבבים קבורת ארץ ישראל? אמר ר' אלעזר: דברים בגו.⁶ רבי יהושע בן לוי אמר: מהו: דברים בגו? - "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" (תהלים קטז ט). אמרו רבותינו שני דברים בשם רבי חלבו: למה האבות מחבבים קבורת ארץ ישראל? שְׁמִי ארץ ישראל חיים תחילה בימות המשיח, ואוכלים שנות המשיח.⁷ ר' חנינא אמר: מי שמת בחוצה לארץ ונקבר שם, שתי מיתות יש בידו שכך כתוב: "ואתה פשחור

¹ ראה המדרשים על שנות הטובה שהיו ליעקב במצרים, כגון זה שבפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית מז כח: "ויחי יעקב. כתוב: טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח (קהלת ד ו) - טוב היה לאבינו יעקב, אלו שבע עשרה שנה במצרים, שנאמר: ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. שחיה אותם בנחת, והשבטים סביבותיו, ובני בניו פרים ורבים, ועיניו ראוות ולבו שמח, אין שטן ואין פגע רע, ויוסף בנו מלך על הארץ, ומביא ונותן לתוך פיו, שנאמר ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף (בראשית מז יב). ממלוא חפנים עמל ורעות רוח - ממאה ושלישים שנה שלא היה אלא כולם בעמל". וכן הוא באליהו רבה (איש שלום) פרשה ו: " ... אמר (יעקב): שמא נתחייבתי שנשאתי שתי אחיות, או שמא נהניתי מממונו של לבן, או שמא נהניתי מממונה של שכם, ובטלה ברית שכרת לי הקב"ה? מיד נתגלגלו רחמי של הקב"ה, ונתן [לו] הקב"ה שבע עשרה שנה סמוך לזקנותו טובה ... יעקב אבינו היה בטובה לשבע עשרה שנה והעלה עליו הקב"ה כאילו כל ימיו בטובה, שנאמר: ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' (בראשית מז כח)". בארץ ישראל, אחרי שניצל מלבן ועשו וחזר לבית אביו, מבקש יעקב לישב בשלווה ולא זכה, ראה דברינו [ביקש יעקב לישב בשלווה](#) בפרשת וישב; ואילו בירידה למצרים, אחרי "טרוף טרוף יוסף" ו"עוד יוסף בני חי" - נחת, טובה ושמחה.

² כבר הארכנו לדון ב-"אמותה הפעם" בדברינו בשבוע שעבר [עוד יוסף בני חי](#) והראינו שביטוי זה, כמו גם הביטוי "לכה ואראנו בטרם אמות", הנאמרים בסערת ההודעה ליעקב שיוסף חי והמפגש אתו, אינם משאלה למות, אלא הבעת רגש קיצוני של שמחה, שובע וסיפוק, כאומר: אילו כאן היו מגיעים חיי לסיומם - מקובל עלי. אזכור הביטוי כאן, כאשר יעקב אכן נוטה למות, מגלגל את כל הסיפור לאחור, אבל גם מזכיר את שנות הטובה במצרים. אותם שבע עשרה שנה של חיים בנעימים שחלפו מאותה אמירה ועד התגשמותה. אבל עיקרה באמת, היא חיזוק הבקשה של יעקב ליוסף שיעלה לקבורה בקברי אבותיו בארץ כנען. בשבילך הייתי מוכן למות - לראותך ולמות - עכשיו אתה תקבור אותי בבקשה במקום בו תקפו געגועי וסבלי וממנו באתי לראותך.

³ ההדיוטות אומרים: אם מת בנו של אוהבך - טעון, שא את מיטתו, השתתף באבל. שאוהבך רואה וישיב לך כגמולך ביום מן הימים. אבל אם מת אוהבך (ואין כנראה קשר עם הבן) - אל תטען, אל תתאמץ להשתתף בטרחה ובאבל, שהרי אוהבך כבר לא ישיב לך כגמולך. וזה כמובן משל (פתגם) של ההדיוטות. אנשים רגישים וחכמים, לא נוהגים כך, כפי שהמדרש ממשיך ואומר, אלא עושים חסד של אמת, היינו חסד גם למי שכבר לא יוכל להשיב לך כגמולך. והוא הגחש"א של חברות הקדישא: גמילות חסדים של אמת.

⁴ והמדרש ממשיך שם בסיפור דניאל שפתר את חלומו של נבוכדנצר והלה ביקש בגין זה לסגוד ולנסך לו, ודניאל לא קיבל. ראה מוטיב זה גם בפרשת שאול ובעלת אוב בעת שהיא מעלה עבורו את שמואל: "ויאמר שמואל אל שאול למה הרזתני וגו' - אמר לו: לא היה לך להרגיז את בוראך אלא בי? עשיתני עבודה זרה שלך! אין את יודע כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד?" (ירושלמי חגיגה פרק ב הלכה א, ויקרא רבה כו ז). ראה דברינו [שאול בפרשת אמור](#).

⁵ "לא יפדו בי המצרים" או "לא יפדו בי המצרים", יעקב מנמק את בקשתו להיקבר בארץ בכך שלא יעשו המצרים מקברו פולחן. אך נראה שהסיבה האמתית היא בהמשך וכפי שכבר רמזנו בהערה 2.

⁶ יש דברים בגו - יש טעם בדבר. הגענו אל הסיבה האמתית.

⁷ הביטוי לאכול את שנות המשיח פירושו ליהנות מהטוב של שנים אלה שכאן משמע אגב שעיקרם הוא בארץ ישראל. ראה מסכת סנהדרין צח ע"ב: "אמר רב גידל אמר רב: עתידין ישראל דאכלי שני משיח ... לאפוקי מדברי הילל דאמר: אין משיח לישראל,

וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ושם תמות ושם תקבר" (ירמיה כ, ו), הוי: יש בידו שתי מיתות. לפיכך יעקב אומר ליוסף: "אל נא תקברני במצרים".⁸

מעשה ברבי ורבי אלעזר, שהיו מהלכים בפילי שחוץ לטבריה; ראו ארון של מת שבא מחוצה לארץ להיקבר בארץ ישראל.¹⁰ אמר לו רבי לר' אלעזר: מה הועיל זה, שיצתה נשמתו בחוצה לארץ ובא להיקבר בארץ ישראל? אני קורא עליו: "ונחלתי שמתם לתועבה" (ירמיה ב ז) – בחיכם, "ותבואו ותטמאו את ארצי" (שם) – במיתתכם. א"ל: כיון שהוא נקבר בא"י, הקב"ה מכפר לו, שכתוב: "וכפר אדמתו עמו" (דברים לב מג).¹¹ רבי יוחנן כשהיה מסתלק מן העולם, אמר לאותם שהיו צריכין להיטפל בו: קברו אותי בכלים צבועים מבריקים, לא לבנים ולא שחורים, שאם עמדתי בין הצדיקים – לא נבוש, ואם עמדתי בין הרשעים – לא נכלם. ר' יאשיה כשהיה נפטר מן העולם, אמר למי שהוא עומד עליו: קראו לי לתלמידי. אמר להם: קברו אותי בכלים לבנים. למה? שאיני בוש במעשי להקביל פני בוראי.¹²

רבינו כשהיה נפטר מן העולם, ציוה שלשה דברים. אמר להם: אל תזוז אלמנתי מתוך ביתי, ואל תספדוני בעיירות שבא"י, ואל תניחו לנכרי שיגע במיטתי. אלא, מי שנטפל עמי בחיי יטפל בי במותי. בחייו היה דר בציפורי שבע עשרה שנה, והיה קורא על עצמו: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" – ויחי יהודה בציפורי שבע עשרה שנה.¹³ רבינו י"ג שנה חשש בשינו. וכל אותן י"ג שנה, לא מתה חיה בא"י, ולא הפילה אשה עוברת בא"י. בסוף י"ג שנה, כעס רבינו על רבי חייא הגדול.¹⁴ נכנס אליהו זכור לטוב אצל רבינו בדמותו של רבי חייא, ונתן ידו על שינו ומיד נתרפא. למחר, נכנס רבי חייא אצלו, א"ל: רבי, אותה שינך מה היא עושה? אמר: משעה שנתת ידך עליה אתמול נתרפאה. באותה שעה א"ר חייא: אי לכם חיות שבא"י! אי לכם עוברות שבא"י! אפילו כן אמר לו: לא הייתי אני, שנתתי ידי על שינך. ידע רבינו שאליהו זכור לטוב היה. מאותה שעה התחיל לנהוג בר' חייא כבוד.¹⁵

שכבר אכלוהו בימי חזקיה". שכבר נהנו ישראל מהשפע של ימי חזקיהו המלך (למרות שחזקיה לא נעשה משיח, ראה סנהדרין צד א).

⁸ והמדרש ממשיך שם ושואל מה יהיה על כל הצדיקים שקבורים בחוצה לארץ? ועונה שהקב"ה עושה להן מחילות "והן מתגלגלים ובאים עד שהם מגיעים לארץ ישראל והקב"ה נותן בהם רוח של חיים והם עומדים". שוב, החיות היא רק בארץ. והוא מסיים שם בפסוק מיחזקאל לז, יב: "הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל" ואחר כך "ונתתי רוחי בכם וחיייתם". וריש לקיש מסיים שם בפסוק מישעיהו מב, ה: "נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה".

⁹ פירוש א. א. הלוי, מציע שפילי הוא שם מקום ליד טבריה, אולי מעיין שנובע בקרבת העיר. אבל במילון Jastrow ובספר שהוציא יזהר הירשפלד ורוני רייך על תוכנית העיר טבריה בתקופה הרומית-ביזנטית, הוצאת יד בן צבי, משמע שפילי הוא שער העיר.

¹⁰ כבר היו דברים מעולם ואין זו המצאה של ימי הביניים שיהודים באים להיקבר בארץ ישראל, וודאי לא של ימינו.

¹¹ הבאת מדרש זה בפרשת השבוע שלנו, בסמיכות למדרש הקודם בו יעקב מבקש שיעלו את עצמותיו לארץ כנען, אומרת דרשני. האם מקרה הוא זה, אסוציאציה של הדרשן או של העורך? האם ביקורת עדינה היא זו על יעקב שירד עם כל משפחתו והיגר למצרים (שלא כאבותיו אברהם ויצחק) וכעת דואג לקבורתו הוא? האם "דעה לסתור" יש כאן, שיעקב חי שנים רבות בארץ ולכן יש לו זכות להיקבר בארץ, בעוד שזה שארוננו בא כעת, לא פקד את הארץ בכלל ולכן מטמא את הארץ? סמיכות מדרשים זו אומרת דרשני ונשמח לשמוע לקח מפי דולי המים.

¹² ראה גם מסכת שמחות ברייתות מאבל רבתי פרק ד הלכה ג: "אמר להו ר' ינאי לבניו: אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים, לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין האבלים, שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין החתנים, אלא בכלים האולורין הבאים ממדינת הים דסומקי נינהו" (המקור בגמרא שבת קיד ע"א, נדה כ ע"א). ועוד שם: "אסור לקבור בתכריכין של משי ובגדים המזוהבין הרקומין אפילו לנשיא שבישראל, שזהו גסות הרוח והשחתה ומעשה עכו"ם". ושיטת ר' יאשיה שהיה בטוח בצדקתו וביקש להיקבר בבגדים לבנים, מזכירה את המדרש על עמידתנו ביום הדין בבגדים לבנים, בטוחים שנצא זכאים בדין. ראה הדרשה בירושלמי ראש השנה פרק א הלכה ג: "אי זו אומה כאומה הזאת! בנוהג שבעולם, אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמים יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים". ונדמה לנו שזה גם מוטיב נכבד בספרות החסידית והמאיר עינינו יבורך.

¹³ על חייו ומותו של רבי בין ציפורי ובית שערים ראה גמרא כתובות ק"ג ע"ב: "תניא: רבי מוטל בציפורי, ומקום מוכן לו בבית שערים ... רבי בבית שערים הוה, אלא כיון דחלש אמטיהו לציפורי, דמדליא ובסיס אוירא". מקום מגוריו ולפיכך גם מקום קבורתו של רבי הוא בית שערים, אך משחלה ונחלש, עבר לציפורי שהיא גבוהה ואווירה טוב (מבוסס) ושם זכה למנוחת-מה. ושם גם התיאור המפורט של מיתתו של רבי: "ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי ... בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתי, יצתה בת קול ואמרה: יבוא שלום ינוחו על משכבותם". ראה דף קודם תיאור פטירת רבי והמינויים שהוא עורך טרם מותו. תיאור פטירתו של רבי נמצא גם בקהלת רבה פרשה ז ועוד ומעובד ומרוכז נאה בספר האגדה לח. נ. ביאליק.

¹⁴ כעס זה של רבי על ר' חייא מגדולי תלמידיו ומהמקורבים לו ביותר, ביא אותנו למדרש הבא מבראשית רבה ואם ברחנו מפרשת השבוע – גם זו תורה וללימוד היא צריכה.

¹⁵ ר' חייא הוא שנכנס לרבי בשעותיו האחרונות ומוצא אותו בוכה, כמסופר בגמרא כתובות שם: "אמר לו: רבי, מפני מה אתה בוכה? ... אמר ליה: אנא אתורה ומצות קא בכינא" – על התורה והמצוות ששוב לא אוכל לקיים אחרי הסתלקותי מהעולם. ראה שם שהגמרא גם שואלת איך זה שלא מונה ר' חייא כממשיכו של רבי ומתוצאת שגם הוא כבר לא היה בחיים, אולי נפטר בסמוך למיתת רבו הנערץ. והגמרא נותנת שם הסבר אחר.

בראשית רבה לג ג, פרשת נח

רבינו היה יושב ועמל בתורה לפני בית הכנסת של הבבליים בציפורי.¹⁶ עבר עגל אחד לפניו להישחט. והתחיל גועה, כאומר: הצילני! אמר לו: ומה אני יכול לעשות לך? לכך נוצרת! וחשש רבי את שיניו י"ג שנה. אמר ר' יוסי בר אבין: כל אותן י"ג שנה, שהיה חושש רבי את שיניו, לא הפילה עוברה בא"י, ולא נצטערו היולדות. לאחר ימים, עבר שרץ אחד לפניו בתנו ובקשה להורגו. אמר לה: בתי, הניחי לו, שכתוב: "ורחמיו על כל מעשיו" (תהלים קמה ט).¹⁷

רבינו היה ענוותן מאד והיה אומר: כל מה שיאמר לי אדם, אני עושה, חוץ ממה שעשו בני בתירא לזקני, שירדו מגדולתן והעלו אותו.¹⁸ ואם עולה רב הונא ראש הגולה לכאן, אני עומד לי מפניו. למה? שהוא מיהודה ואני מבנימין, והוא מן הזכרים של יהודה ואני מן הנקבות.¹⁹ א"ל ר' חייא רבה: והרי הוא עומד בחוץ! נתכרכמו פניו של רבי. וכיון שראה (ר' חייא) שנתכרכמו פניו (של רבי), א"ל: ארונו הוא.²⁰ א"ל (רבי לר' חייא): צא וראה מי מבקש אותך בחוץ. יצא ולא מצא אדם, וידע שהוא נזוף, ואין נזיפה פחותה משלשים יום.²¹ א"ר יוסי ב"ר אבין: כל אותן ל' יום, שהיה רבי חייא רבה נזוף מרבינו, לימד לרב בן אחותו, כל כללי התורה. ואלו הן כללי התורה – הלכות הבבלים.²² לסוף שלושים יום בא אליהו זכור לטוב בדמותו של ר' חייא רבה אצל רבינו, ונתן ידו על שינו ונתרפא. כיון דבא רבי חייא רבה לגבי רבינו,²³ א"ל: מה עושה שינדך? א"ל: משעה שנתת ידך עליה נתרפאה. א"ל (ר' חייא לרבי): אין אני יודע מה הוא. כיון ששמע כן, התחיל נוהג בו כבוד בקרב התלמידים ומכניס אותו מבפנים. אמר לו ר' ישמעאל ב"ר יוסי: ולפנים ממני? א"ל: חס ושלום לא יעשה כן בישראל!²⁴ רבינו היה מספר בשבחו של רבי חייא רבה לפני ר' ישמעאל ב"ר יוסי. אמר לו: אדם גדול! אדם קדוש! פעם אחת ראהו בבית המרחץ ולא נכנע מפניו.²⁵ אמר לו: אותו תלמיד שלך שהיית משתבח בו, ראיתו בבית המרחץ

¹⁶ רבי הוא מצאצאי הלל שעלה מבבל, ובציפורי אנו למדים היה אז בית כנסת של בבליים, ובפתחו ישב רבי ולמד. ולהלן נראה גם את הקשר עם רב הונא ראש הגולה בבבל. ארץ ישראל – בבל, הרבה לפני חתימת המשנה והתפוגות התלמודים.

¹⁷ ראה מקבילה בגמרא בבא מציעא פה ע"א ושם מתואר איך העגל הניח ראשו בתוך כנף בגדו של רבי ובכה. ושם גם משמע שלאחר שהעיר רבי לבתו שלא להרוג את השרץ פסקו ממנו הייסורים, שלא כמו המשך המדרש כאן. ועכ"פ, לרבי היו מחלות רבות בסוף ימיו, ראה פירוטם בגמרא בבא מציעא שם. וראה עוד המדרש בגמרא עבודה זרה מ ע"ב: "פעם אחת חש רבי במעיו, אמר: כלום יש אדם שיודע, יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר? אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי: פעם אחת חש אבא במעיו, והביאו לו יין תפוחים על עובדי כוכבים של ע' שנה, ושתה ונתרפא; אמר לו: כל כך היה בידך ואתה מצערני! בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה, ושתה ונתרפא. אמר: ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים". איזו ברכה נפלאה על כוחו של המדע והידע האנושי - **ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים**.

¹⁸ ראה הסיפור של בני בתירא שפינו את מקום הנשיאות שלהם לטובתו של הלל, זקנו של רבי, כשהוכחה גדולתו בתורה, בערב פסח שחל בשבת, כמסופר בגמרא פסחים סו ע"א ובו הארכנו לדרוש בדברינו **בני בתירא** בחג הפסח. ענוותנותו של רבי באה לידי ביטוי בכך שהוא מודה שהוא לא מסוגל לעשות מעשה אציל כזה, אלא במקרה מסוים שהוא מסביר בהמשך. ויש להעיר על מדרש זה שיש לפחות עוד מקום אחד שבו ענוותנותו של רבי נדחקה מפני חשבונות של כבוד משפחתי. ראה סוף גמרא הוריות, דף יד ע"א, בנטיירת בית הנשיא על כבודם, בפרט כלפי רבי מאיר: "אמר רבא: אפילו רבי דענוותנא הוא, תנא אמרו משום רבי מאיר; אמר רבי מאיר, לא אמר.

¹⁹ אלא אם יבוא לכאן רב הונא ראש הגולה. ועל אמירה זו נכשל רבי כפי שנראה בהמשך. ואגב למדנו שרבי לא היה משבט יהודה מצד אביו (שזה מה שקובע לייחוסין), רק מצד אימו. וכל זה מתקשר גם לפרשת השבוע, לברכת יהודה: "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו". ראה מסכת סנהדרין ה ע"א: "לא יסור שבט מיהודה - אלו ראשי גליות שבבבל, שרודין את ישראל בשבט. ומחוקק מבין רגליו - אלו בני בניו של הלל, שמלמדין תורה ברבים". שים לב לאסימטריה בין ראשי הגלות שבבבל והנשיאים שבארץ ישראל.

²⁰ ונחסך מרבי יהודה הנשיא להעמיד את דבריו במבחן. אבל מה עם הדברים החריפים שאמר במדרש הקודם בגנות הבאים מחוצה לארץ להיקבר בארץ ישראל? האם קרובי משפחתו ואנשים בכירים הם מחוץ לביקורת?

²¹ אין זו הנזיפה היחידה של רבי בר' חייא מגדולי תלמידיו ואהובו. ראה גם גמרא מועד קטן טז ע"ב במחלוקת אם ראוי ללמוד תורה (לשנות) בשוק או לא. וגם שם, על דבר שלכאורה איננו התחכמות או פגיעה אישית, נזוף רבי בר' חייא. ועד כדי כך מקפיד שם רבי שהוא בהתחלה שולח לקרוא לר' חייא בבוקר יום השלושים ואח"כ מתחרט ומקפיד לחכות שכל שלושים היום ימלאו ולא אמרונין מקצת היום ככולו" בנושא נזיפה.

²² הוא רב בן הפלוגתא של שמואל שהיה מדור ראשון לאמוראי בבל ולמד תורה אצל רבי.

²³ עם תום שלושים ימי הנזיפה.

²⁴ ובכתובות ק ע"ג: "... והיינו דאמר רבי: כמה גדולים מעשה חייא. א"ל ר' שמעון ברבי (בנו של רבי): אפילו ממך? א"ל: אין (כן). א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי: אפילו מאבא? א"ל: חס ושלום, לא תהא כזאת בישראל". יש גבול לתשבחותיו של ר' חייא.

²⁵ ר' חייא לא נכנע מלפני ר' ישמעאל בר' יוסי שהיה מבוגר ובכיר ממנו והיה תלמיד-חבר של רבי יהודה הנשיא.

ולא נכנע מפני. א"ל: ולמה לא נכנעת מפניו? א"ל רבי חייא: מסתכל הייתי באגדת תהלים.²⁶ כיון ששמע כך, מסר לו שני תלמידיו והיו נכנסים איתו לאישונה²⁷ שלא ישהה ותצטער נפשו.²⁸

שבת שלום

חזק חזק ונתחזק

מחלקי המים והשלגים²⁹

מים אחרונים: חלק ניכר מהאגדות לעיל על חייו ומותו של רבי והתלמידים הסובבים אותו, נמצא גם בתלמוד הירושלמי מסכת כתובות פרק יב הלכה ג ומסכת כלאיים פרק ט הלכה ג ולא היה סיפק בדינו להשוות מקורות אלה.

בפרשת ויחי וימות באסיפה

ניפרד בצער מאבות האומה

מספר יצירה ובראשית,

תחילה קץ ואחרית

לכל מעשה ותכלית.

מים להעמיד,

ארץ להבליט,

זרע להנביט,

אדם ובהמה בתגלית.

ובפרשת ואלה שמות

נבואה בשער, ספר גאולה וברית,

הצלה ופדות מלבנים וטיט

ומשכן ומקדש בפאר ותבנית

ותורה בלולה בלוחות אבן להחרית

²⁶ הרי לנו מקור יחסית קדום, מדרש בראשית רבה, ארץ ישראל המאה החמישית, שמעיד על קיומו של מדרש אגדה לספר תהלים! אישונה – חדר מרחץ, חדר הזעה.

²⁷ מחלוקות בין תלמידי רבי וממשיכי דרכו לא פסקו גם אחרי מותו, גם אחרי שהשאיר לכאורה צוואה ברורה: "שמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא, חנינא בר חמא יֵשֵׁב בראש" (מסכת כתובות קג ע"ב). וחלקם כידוע גם גלו לבבל וייסדו שם בתי לימוד והוראה בישראל ונתפרדה החבילה. ראה שם גם המריבה (תחרות) בין ר' חנינא ור' חייא מי עושה יותר שלא תשתכח תורה מישראל. ואולי גם בזה דומה "ויחי יהודה בציפורי שבע עשרה שנה" עם "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" – במה שבא אחריו.

²⁸ דרש ר' יודה בר פזי: בתחילה היה העולם מים במים ... ורוח אלהים מרחפת על פני המים חזר. ועשאו שלג [תהילים קמז יז] משליך קרחו כפיתים, חזר ועשאו ארץ [איוב לז ו] כי לשלג יאמר הוי ארץ" (ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב הלכה א).